

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
ТА КУЛЬТУРИНИХ ЦІННОСТЕЙ

ПАСПОРТ
об'єкта культурної спадщини

Городище та селище Стасі I («Стасівське городище»)
(найменування об'єкта)

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Археологічний	Комплекс	Місцевого значення

1. Дата утворення об'єкта:

Основний масив нашарувань: VII-IV ст. до н.е., скіфський час, культура лісостепового лівобережного землеробського населення скіфської епохи; окремі знахідки: IV - поч. V ст. н.е., черняхівська культура; XVIII – поч. XX ст., епоха козацтва та нового часу.

2. Місцезнаходження об'єкта:

Село Стасі, Стасівська сільська рада, Диканський район, Полтавська область, у північно-східній частині та на околиці села, в ур. Вергузівка (Вали).
Під'їзд з м. Полтави: автотрасою Т-1718 Полтава – Гадяч, у напрямку на селище Диканьку, далі — до с. Стасі і на його північно-східну околицю.

3. Охоронний № пам'ятки:

4694 – Пл

4. Дати і № документів, відповідно до яких об'єкт узятий на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

Наказ Міністерства культури України № 228 від 27.03.2013, додаток 3, п. 31.

5. Наявність охоронних дошок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:

Охоронна дошка не встановлена.

6. Власник:

Земельна ділянка, зайнята пам'яткою, більшою мірою перебуває у державній власності за межами населених пунктів, у складі земель запасу.

7. Користувач:

39800, Полтавська обл., Диканський р-н, с.Стасі, вул. Миру, 40, тел: +380 (05351) 9-37-53 . Сільський голова: Шерстюк Таїсія Василівна.

8. Охоронний договір:

Охоронний договір не укладено.

9. Функціональне використання:

Сучасне	Первісне	Інші (протягом часу існування об'єкта)
Городи, забудова села, лісосмуги, луки, дороги	Селище та городище	Маєток і село XVIII – поч. XX ст., смуга фашистської оборони

		1943 р., рештки цегельного заводу і колгоспних споруд сер. XX ст.
--	--	---

10. Історичні дані про об'єкт:

Єдине з відомих на сьогодні городищ скіфського часу на території Диканського району та найпівденніше існуюче укріплення доби раннього залізного віку в басейні Ворскли — комплекс у складі городища та селища, як і більшість подібних укріплених поселень Дніпровського лісостепоного Лівобережжя на мисах високих терас рік, має в основному монокультурні нашарування у вигляді відкладень скіфського часу (VII – IV ст. до н. е.), що місцями перекриті ділянками культурних нашарувань козацької і нової доби, з окремими знахідками інших епох.

Вперше про наявність залишків укріплень у колишньому парку поміщиці Кондратьєвої на початку XX ст. сповіщав професор В.Г. Ляскоронський, який оглянув їх, уклав перший опис, хоча й не подав культурно-хронологічної атрибуції пам'ятки. Крім того, ним були відзначені і «насипи незрозумілого призначення», що розташовувалися на території саду, вірогідно, відкриті пізніше попелища на майданчику городища.

Надалі пам'ятка обстежувалася 1940 р. І.І. Ляпушкіним (начальник Дніпровської Лівобережної археологічної експедиції, Ленінградське відділення ІА АН СРСР, розвідки) за участю М.А. Стана і Г.О. Сидоренко, а пізніше — Г.Т. Ковпаненко у 1953 р. (начальник Ворсклинського загону Середньо-Дніпровської експедиції ІА АН УРСР, розвідки) Щоправда, всі ці дослідники називали залишки археологічного комплексу селищем скіфського часу («на місці колишнього маєтку Кондратьєвої»). Можливо, курганним могильником біля селища, котрий фігурує в описах цих учених, згадувалися саме рештки валів, котрі на сьогодні збереглися у вигляді ряду віддалено схожих на «курганоподібні» насипів значних розмірів. Засвідчує це вказане в роботах І.І. Ляпушкіна розміщення підвищень «безпосередньо біля селища». До речі, він же зазначав існування у 1940 р. на території городища колгоспних споруд.

О.Б. Супруненко, готуючи до друку репринтне видання праці В.Г. Ляскоронського, у коментарях 1996 р., навів аргументи щодо наявності в Стасях укріплення скіфського часу. Він спирався на дані власного огляду 1978 р. і точку зору з цього приводу професора Б.А. Шрамка, оприлюднену друком у вигляді карти старожитностей скіфської доби Поворскля в монографії «Бельское городище скифской эпохи (город Гелон)» (К., 1987).

Факт існування на околиці с. Стасі городища та селищ скіфського часу був підтверджений під час розвідок 1999 р. за участю О.Б. Супруненко, І.М. Кулатової і А.В. Гейка (Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, розвідки по трасі проходження газоконденсатопроводу Більськ – Головні споруди «Солоха» – УСК «Селещина»).

Обстеження О.Б. Супруненка і В.В. Шерстюка 2004 р. (Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, розвідки з підготовки археологічної частини тому „Зводу пам'яток історії та культури” по Полтавській області) дозволили уточнити дані щодо окремих особливостей укріплень, визначитися з наявністю решток курганного некрополя і поповнили колекцію знахідок з городища.

Востаннє комплекс оглядався тричі О.Б. Супруненком і В.В. Шерстюком у 2010-2012 рр., з метою підготовки матеріалів до паспортизації городища (Полтавська археологічна експедиція Державного підприємства «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України). Знято детальний план та здійснено суцільний огляд пам'ятки і фотографування її частин.

Наприкінці XVIII – на початку XIX ст. у східній частині городища та на ділянці селища знаходився поміщицький масток, розібраний у другій чверті XX ст. У XVIII – на початку XIX ст. частина валу городища в ур. Вали (з боку села) слугувала кладовищем волосного центру. Від населення козацького доби збереглася й назва решток укріплення

— місцевий мікротопонім «Вали», яким користуються, переважно, мешканці північної частини села Стасі.

Із розбудовою Стасів, влаштуванням окремих дач у його північно-східній частині, в 1970-1980-х рр. частина валу городища край дороги до заплави Ворскли, існуючої на той час ферми та цегельного заводу, була знищена. З кінця 1980-х рр. територія майданчика укріплення почала використовуватися під городи.

За топографічними картами-«триверстовками» 1869 р. і 1918-1922 рр. на місці розташування північно-західної частини городища знаходився великий сад, про що згадував ще В.Г. Ляскоронський.

На карті колгоспних угідь 1971 р. вали городища показані як три насипи курганів. Як кургани, з посиланням на це ж джерело, вали городища фігурують і в археологічному зведенні пам'яток Полтавської області Г.О. Сидоренко 1982 р., укладеному дослідницею разом із Є.В. Махно та Д.Я. Телегіним.

На карті Х-41-65-А-а масштабу М 1:25 000, за зйомкою 1954 р., у складі західної смуги укріплення позначено лише два пагорби валу північно-західної ділянки, у вигляді насипів курганів з відносною висотою одного — 2 м. Там же позначені й три найбільші зольники, два з яких (№№ 1-2) мали відносні висоти 1,30 і 1,00 м відповідно.

За місцезнаходженням на північно-східній околиці села в ур. Вергузівка (Вали) комплекс отримав прив'язку до с. Стасі і назву «Археологічний комплекс городища, передгороддя, селищ та курганний некрополь скіфського часу в ур. Вергузівка».

В останніх наукових звітах об'єкт носить назву «городище та селища скіфського часу в ур. Вергузівка (Вали) поблизу (або в) с. Стасі».

Археологічні розкопки не проводилися.

11. Відомості про сучасний стан об'єкта:

Розташування об'єкта і його роль в навколишньому середовищі	Комплекс у складі городища та селища знаходиться безпосередньо на північний схід від села, на його околиці, на мисовій частині плато правого корінного високого берега р. Ворскли. <i>Городище</i> розташоване на північно-східній околиці села, в ур. Вергузівка (Вали). <i>Селище</i> знаходиться на схід – південний схід від городища, і витягнуте вздовж двох країв мису, на якому розміщується городище. Комплекс, розміщений на мисовому плато правого берега цокольної тераси Ворскли, є не тільки виразною археологічною пам'яткою значних розмірів, доступною для огляду, з наявними шляхами під'їзду автотранспортом, а й свідченням заселеності Нижнього Поворскля у віддалені історичні епохи та його освоєння землеробсько-скотарським лісостеповим населенням скіфської доби. Наукове значення цього скупчення археологічних пам'яток підсилене їх задовільним станом збереженості, розташуванням на віддалених південних підступах до грандіозного Більського городища в межах його широкої землеробської округи.
Ландшафт	Ландшафт округи комплексу — рівнинний надсхилувий, приурочений до країв та урвисто-розчленованих відгалужень-мисів високого вододільного плато правого корінного берега р. Ворскли, поверхня якого на сьогодні здебільшого розорана, лише по краях та вздовж схилів вкрита лісонасадженнями, кущами і задернована. Мис вододілу стрімко вдається до заплави, пануючи над долиною ріки і навколишніми (з північного та південного боків) обводненими ярами, на разі зайнятими забудовою сіл Гавронців і Слиньків Яр. Він має видовжену майже у широтному напрямку форму вузького, із розширеннями, відрогу. Це підвищення корінного берега має пологий спуск на схід, до русла ріки, з інших, меридіо-

	нальних сторін, урвисто зривається до долин ярів. Звуження перешийку мису з північно-західного боку перетнуте найпотужнішою лінією укріплень городища. З новітніх втручань антропогенного характеру, за довгою віссю мису, прокладена лінія електромереж. У північно-західній частині мису наявна сільська забудова, до якої прокладений газопровід. Наявність великого городища з селищем на узбережжі Ворскли, неподалік твердого броду, до того ж, зміщеного вглиб плато, до захищеного ярами вододільного відрогу, підсиленого смугами штучних укріплень у вигляді валів та ровів, є не тільки підтвердженням щільного заселення цієї території за скіфської епохи, а й свідченням розміщення тут потужного форпосту на підступах до Більського городища, вірогідно, одного з адміністративних центрів переддержавного утворення лісостепових племен Поворскля скіфського часу. Такий центр міг контролювати південну частину тяжіючої до Більського осередку території Нижньої Ворскли, виконувати функції фортеці для захисту населення навколишніх селищ.
Опис об'єкта	Городище. Майданчик городища знаходиться в північно-західній частині комплексу, займаючи основу мису. Ділянки фортифікаційних споруд існували чи збереглися лише з північно-західного боку, та на двох коротких відрізках з північно-східного та східного. В'їзд до майданчика городища від плато розміщується край основи мису корінного берега, над яром, з боку південно-західної частини смуги валів. Сусідня ділянка яру виконувала роль глибокого рову. На разі рештки валу збереглися у вигляді значних курганоподібних пагорбів, розміщених ланцюжком за віссю північний схід — південний захід, перекриваючи тилову частину мису від одного краю схилу до іншого. В основі вони з'єднані, а їх вершини розділені, що до певної міри надає схожості цим утворенням з курганами. Саме такими залишки фортифікації вважали археологи-дослідники і топографи середини ХХ ст., і тому рештки валів ввійшли до наукової звітності та літератури, картографічних джерел в якості курганного могильника. Вал має майже підтрикутний (видовжено-трапецієподібний) перетин, із закругленою вершиною. Його поверхня задернована. Південно-західна смуга решток валу частково знівельована. Вона збереглася у вигляді решток оплилого валоподібного насипу, висотою близько 1,50 м. Ближче до південно-західної частини комплексу розташований в'їзд, на сьогодні вирівняний і розширений бульдозером, що призвело до незначного підрізання країв валу з обох боків. З північно-східного боку від в'їзду збереглося 6 курганоподібних ділянок насипу валу значних розмірів, з південно-західного — лише 3, причому вполовину менших. Максимальна висота валу — 4,3 м. З напільного боку оборонна функція валу була підсилена ровом, що з південного заходу «впадав» у природний глибокий яр. Край рову з північного сходу також виходить на схил тераси у вигляді яру. Його ширина не перевищує 9-13 м, частіше — 6-8 м. Глибина рову досягає 1,5-2,0 м. Він має сліди оплиlostі і прокладання доріг. Форма рову у перетині — коритоподібна. Крутизна схилів рову — 20-30°, ширина по дну — 2,0-3,0 м.

Майданчик городища з інших боків у багатьох місцях був укріплений ескарпуванням схилу. Це добре помітно з північного та південно-західного боків. Ближче до селища мис має більш пологі схили, місцями з відрогами, тому тут ескарпування майже непомітне.

На таких двох відрогах у північно-східній та східній частинах майданчика і розміщуються ще дві фортифікаційні споруди, у складі відрізків короткого валу з ровом, протяжністю 30 та 70 м, відповідно. Залишки цих додаткових укріплень добре збереглися, щоправда, вони руйнуються ерозією. В східній частині городища вал з ровом прорізає прокладена грейдером дорога, що, в принципі, могла бути узвозом ще з попередніх часів, принаймні, козацьких.

Південно-західна частина укріплень знаходиться в межах сільської і дачної забудови. Під крайньою північно-східною ділянкою валу розташовується одна із садиб. До речі, на цій ділянці вал перекритий сільським кладовищем XIX ст., рештки якого з південного боку були зруйновані під час прокладання дороги у 1990-х рр.

Вся північна надсхилова частина майданчика городища залісна, один (найдовший) з відрогів мису перерізає траншея з бруствером, звернена до основи мису, що сприймається в якості окопу часу Великої Вітчизняної війни. Проте своєрідність влаштування бруствера та відсутність тут знахідок новітнього часу, викликають сумнів відносно достовірності такого враження.

Південно-східний мис городища у середині XX ст. використовувався для розміщення цегельного заводу, тваринницької ферми, після зруйнування яких тут залишилися купи будівельного сміття та насипи-пагорби від колишніх споруд, один з яких на сьогодні досить помітний і розміщується обабіч дороги.

Площа, зайнята городищем, становить 33,40 га.

У центрі майданчика, зі зміщенням на схід, знаходяться 6 попелищних плям — зольників, на та навколо яких винятково і концентруються знахідки скіфського часу. Західна частина городища позбавлена культурних решток. Фіксація поширення знахідок на поверхні пам'ятки розриву між територією городища та селища не виявила. Зольники розміщені компактною групою, три найбільші утворюють чіткий ланцюжок, зорієнтований майже за меридіональною віссю.

Розміри зольних насипів-попелищ наведені у таблиці нижче:

№ п/п	Висота (м)	Діаметр (м)	Примітки	Координати країв поселення, градуси, мінути, секунди (datum VGS 84)	
				N	O
1	1,70	30		49°44'59,294"	34°35'16,314"
2	1,40	27-28	Із західного боку є значні скупчення битого кварциту — відходів виробництва.	49°44'57,160"	34°35'16,768"
3	0,65-0,70	25	Найбагатший на знахідки.	49°44'54,028"	34°35'17,210"
4	0,60	22		49°44'59,453"	34°35'18,586"
5	0,60	18		49°44'55,050"	34°35'19,946"
6	0,40	12	Малопомітний, з мінімумом виявлених матеріалів	49°44'54,334"	35°08'07,412"

Відділений смугою укріплень від плато, майданчик городища, п'ятикутної в плані форми, розміром 400 x 700 м, панує над

навколишніми пониженнями ярів. Його висота над рівнем запови становить 80-84 м, абсолютні відмітки висот у Балтійській системі вимірювань лежать в межах 167,9-170,1 м. Площа майданчика має нахил на схід, південний схід та південний захід.

Більша частина території майданчика зайнята городами і розорюється.

У другій чверті I тис. н.е. частина городища використовувалася населенням черняхівської культури пізньоримської доби, що засвідчують окремі знахідки уламків гончарного посуду із шерехатою поверхнею, виявлені здебільшого у північно-східній частині укріплення та на селищі.

Селище. Знаходиться на схід від майданчика городища. Площа, зайнята цим поселенням, становить 11,25 га.

Культурні рештки на поверхні зустрічаються вздовж північного та в західній ділянці південного схилів мису. Найбільша кількість матеріалів виявлена в західній частині, поряд із городищем. Вони також концентруються у південній частині навколо зольника та на східному краю селища, на місці розміщення обвалування колишньої садиби. Центральна частина поселення лише подекуди має на поверхні сліди заселеності за скіфської епохи, представлені уламками ліпної кераміки й амфор.

Майже на всій площі селища знахідки скіфського часу перекриті чи залягають разом із матеріалами XVIII ст.

У південній частині селища зберігся єдиний помітний на сьогодні зольник, висотою 0,8 м та діаметром 30 м, дуже розтягнутий оранкою.

Майже вся територія селища розорюється, задернованими залишаються лише краї схилів та ділянка всередині обвалування.

За козацької епохи (XVIII ст.) на східному та вздовж усього північного країв продовження мису, на ділянці розташування селища, існували садиби хутора біля маєтку представників козацької старшини – полтавських полковників Г.С. Герцика і В.В. Кочубея.

На майданчику городища збереглися два курганоподібні підвищення від решток садиб, висотою близько 0,50 м, позначені характерними знахідками на поверхні. Подібних «хатищ» більше на краях селища скіфського часу. Зі сходу маєток, певно, був оточений підпрямокутним обвалуванням-ровом, що досить добре зберігся на сьогодні.

Місце розташування маєтку відоме за свідченнями джерел і згадками в літературі. Зокрема, залишився текст універсалу гетьмана І.Скоропадського, де вказано: «... пана Василя Кочубея, знатного товарища войскового, до услуг войсковых способного и заохочаючи его до оныхъ, надаем ему в подданское владение село Стасовце, в полку Полтавском остающее, прежде село в области Григория Герцика...». Відомо, що після смерті полковника маєток відійшов, разом із селом Стасівцями, до його сина — Семена Васильовича Кочубея (1725-1779), який був генеральним обозним в уряді гетьмана Кирила Розумовського.

Місце розташування маєтку Василя Васильовича Кочубея — полтавського полковника першої третини XVIII ст. вперше описане В.Г. Ляскоронським 1901 р. Залишки маєтку локалізовані 1999 р., під час розвідки І.М. Кулатової, О.Б. Супруненка і А.В. Гейка.

	Сліди економії відзначені на рештках імовірного розміщення валу (східна частина городища), на краю видовженого майже у широтному напрямку останцеподібного мису правого корінного берега Ворскли. Знахідки фрагментів гончарного посуду і кахлів XVIII ст., шматки гутного скла і віконниць, залягають на розораній площі майданчика городища і валу в 1,5 га (100 x 150 м), витягнутій з північного сходу на південний захід. Залишки фундаментів кам'яниці (мурованої житлової будівлі) розташовані на схід від городища, біля північного краю мису правого корінного берега, поряд із селищем скіфського часу. Вони знаходяться неподалік від насипів відвалів колишнього кар'єру, поряд із абсолютною позначкою «160,2 м». Площа садиби, вірогідно, становила близько 40 x 50 м, розміри будинку, позначеного розвалом цегли XVIII ст., — оконтурювали ділянку розмірами близько 7 x 14 м. Посеред дворища простежений заплилий просів колодязя, діаметром до 2 м. Виявлені знахідки (фрагменти скляних віконниць та кахлів), монети, що належать до середини XVIII ст. <i>Знахідки.</i> З майданчика городища походить представницька колекція знахідок VII-IV ст. до н.е. В її складі найчисленніші — уламки ліпних кухонних горщиків банкоподібних профільованих та слабо профільованих типів. В основному вони прикрашені пальцевими вдавленнями, проколами під зрізом вінець чи по наліпному валику, часто додатково вкривалися по верху насічками. Серед уламків ліпного столового чорнолискованого посуду та його зразків із заглаженою поверхнею є верхні частини мисок, переважно із потовщеним, загнутим до середини краєм-бортиком. Подекуди вони орнаментувалися наколами, нанесеними з внутрішнього боку, а також кулястими і пружковими наліпами — із зовнішнього. Представлені й уламки стінок та ручок чорнолискованих черпаків, що часто прикрашалися ритованим геометричним візерунком, в тому числі інкрустованим білою пастою. Є фрагменти вінець корчаг від високих, слабо профільованих посудин, із майже вертикальним вінцем, краї яких відігнуті назовні. Виявлені й уламки ліпних глеків. До числа керамічних виробів належать гральні фішки-кружечки, т. зв. крем'яхи, неправильних округлих форм, що виточені зі стінок ліпних горщиків і мисок, пряслиця, масивні важки до ткацького верстата, в т.ч. з чорною лискованою поверхнею. З виробів із каменю та кістки виявлені пісковикові розтирачі, уламки таць (тарелей) та зернотерок, абразивів, кістяні накладки до заклепкових ножів. Досить цікавою є знахідка підвіски з мушлі морського молюска ряду гребінцевих, що має у верхній частині отвір для підвішування. З округи комплексу походить залізний кинджал з антеноподібним наверхшям із невеликими волютами і ниркоподібним перехрестям, довжиною 33,5 см, що датується другою половиною VI ст. до н.е. (зберігається у приватній збірці). В цілому, знахідки представляють типовий набір старожитностей лісостепової культури Поворскля скіфської епохи.
Перебудови, втрати й історичні нашарування	Укріплення городища з напільного північно-західного боку перерізані виїмками, одна з яких, певно, й є старим узвозом і сучасною дорогою, інші — невстановленого походження (вірогідно, місця прокладання доріг і стежок), що надали своєрідної «курга-

	ноподібності» решткам масивів валу. З південно-західного боку їх ділянка знищена прокладанням дороги та забудовою. Тут же знаходиться частина валу з кладовищем фіналу козацької – початку нової епох. Лінія укріплень зі сходу – південного сходу, швидше за все, — розорана, знівельована розгортанням бульдозером, та на сьогодні не простежується. Площа майданчика городища розорюється. Зольники пошкоджуються використанням території під городи. Східна частина селища знищена старим кар'єром цегельного заводу на площі близько 1 га й ерозією. Ділянки культурних нашарувань східної частини городища та селища місцями зруйновані спорудами хутора і маєтку XVIII ст. Південно-східна частина городища пошкоджена влаштуванням тут в середині XX ст. цегельного заводу і тваринницьких ферм. Надсхилові краї городища і селища зазнають незначних ушкоджень від ерозійних процесів, швидкість яких зменшується із їх задернуванням та залісненням. Помітні також сліди чималої кількості невеликих новітніх ям на майданчиках городища і селища, що влаштовані у XX ст.
Наявність творів мистецтва	Твори мистецтва на території комплексу (нерухомі), або ті, що надають зображення об'єкта, відсутні.
Опис території об'єкта	Залишки багатшарового археологічного комплексу приурочені до частини мису вододільного плато та його відгалужень, навіть схилів мису правого корінного берега Ворскли, що є доволі типовим явищем для укріплень скіфської епохи раннього залізного віку. Північно-західна збережена ділянка укріплень з валом та ровом переважно задернована, майданчик городища і селища — розорюються. Ділянки селища частково пошкоджені влаштуванням кар'єрів цегельного заводу, розорюються чи задерновані.
Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	Загальний стан решток укріплень, майданчика городища та селища, в цілому, — задовільний. Наявність насаджень кущів і дерев на схилах уповільнює ерозійне руйнування території комплексу та окремих об'єктів. Акт обстеження технічного стану від 15 вересня 2012 р. додається.
Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання	Інженерні мережі наявні лише поряд із південно-західною частиною городища, де існує забудова (газопровід, водопровід, лінії електропостачання, радіо). Через мис (майданчик городища та західну частину селища) прокладена повітряна лінія електромереж. На території городища наявна розгалужена сітка ґрунтових доріг, що частково пролягають і на території селища.
Дата і № довідки про майнову цінність об'єкта, найменування організації, яка провела оцінку, вартість в гривнях	Майнова цінність не визначена.

12. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

1. Городище, з рештками фортифікаційних споруд.

2. Селище.
3. Рештки хутора, економії та садиби Г.С. Герцика і В.В. Кочубея.

13. Територія об'єкта:

Площа	Площа, зайнята селищем, становить 11,25 га. Площа, зайнята городищем, становить 33,40 га. Загальна площа, зайнята комплексом, — 44,65 га.
Опис меж території об'єкта	Територія комплексу обмежується з північно-західного боку розорюваною ділянкою перешийку мису, зі смугою рову та решток валу, розташованих поза зоною забудови села. З північного, північно-східного і південного боків територія обмежується схилами ярів, зі східного — пролягає через максимальне розширення мису. Сусідні землекористувачі не визначені.

14. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	Пам'ятка належить до числа унікальних археологічних об'єктів, що ілюструють не тільки етапи освоєння середньоворсклинської території за доби раннього залізного віку, а й маркують напрямки давніх торгових шляхів і кордонів переддержавних утворень. Городище є рештками єдиного укріпленого поселення скіфського часу в Диканському районі, до того ж, порівняно добре збереженого, <i>найпівденнішим укріпленням лісостепового населення Поворскля</i> та найбільш південним городищем скіфської епохи у Дніпровському Лівобережному лісостепу. Залишки мастки і рештки кам'яниці — досить рідкісний факт збереження конкретної локалізованої ділянки з місцем проживання відомої історичної особи козацької епохи. Для предмету охорони комплексу важливим є збереження від ушкоджень задернованих валів і ровів, втрати їх рослинного покриву, не допущення руйнувань під час можливого прокладання комунікацій та інших робіт. Для розорюваного майданчика городища і ділянок селища-посаду важливо обмежити будь-які земляні роботи на їх території, а сільськогосподарські — звести до неглибокої оранки (не більше 20 см). Будь-які інші земляні роботи на території комплексу можливі тільки з проведенням археологічного нагляду або науково-рятивних досліджень.
---	---

15. Зони охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проектної документації	Зона охорони комплексу не визначена.
Дата розроблення науково-проектної документації	
Дата і номер документа про затвердження науково-проектної документації	
Короткий опис меж зон охорони із зазначенням площі кожної зони	Проект меж охоронної зони не затверджено. Рекомендована охоронна зона охоплює територію смугою в 50 м навколо країв комплексу

	Для використання всієї цієї території (у т.ч. площі комплексу, крім задернованих ділянок, та охоронної зони) допускається ведення сільськогосподарських робіт з неглибокою оранкою (до 20 см), рекомендоване залуження, без влаштування нових лісонасаджень і будівництва.
--	--

16. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Науковий звіт	1940	Ляпушкин И.И.	Науковий архів ІА НАНУ, фонд ІА/Дн., №№ 1-2.
Науковий звіт	1953	Ковпаненко Г.Т.	Науковий архів ІА НАНУ, ф.е., спр. 1953/96; НА ЦОДПА, ф.е., спр.1.
Науковий звіт	1999	Супруненко О.Б., Гейко А.В., Коваленко О.В., Кулатова І.М., Мироненко К.М., Сапегін С.В.	Науковий архів ІА НАНУ, 1999/68 «б»; Науковий архів ЦОДПА, ф.е., спр. 231.
Науковий звіт	2004	Шерстюк В.В., Супруненко О. Б., Мироненко К. М.	Науковий архів ІА НАНУ; НА ЦОДПА, ф.е., спр. 430.

17. Дослідницькі й реставраційні роботи на об'єкті:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Автор, проектна організація	Підрядна організація
Археологічні розвідки, огляд	Поч. ХХ ст.	Імператорське Московське археологічне товариство	Ляскоронський В.Г.	
Археологічні розвідки	1940	Академія наук СРСР, Ленінградське відділення	Ляпушкін І.І.	Ленінградське відділення Інституту археології АН СРСР, м. Ленінград, Двірцева наб., 18
Археологічні розвідки	1953	Академія Наук Української РСР	Ковпаненко Г.Т.	Інститут археології АН Української РСР, м. Київ, бульв. Шевченка, 14
Археологічні розвідки	1999	ГПУ «Полтавагаз-видобування», м. Полтава, вул. Фрунзе, 173	Супруненко О.Б., Гейко А.В., Кулатова І.М., Мироненко К.М.,	Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Комсомольська, 37
Археологічні розвідки	2004	Управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Жовтнева, 45	Шерстюк В.В., Супруненко О. Б., Мироненко К. М.	Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Комсомольська, 37

Обміри, фотозйомка	2010	Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Комсомольська, 37	Супруненко О.Б., Шерстюк В.В.	Державне підприємство «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 12
-----------------------	------	---	-------------------------------	--

18. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Знахідки з розвідок на території комплексу зберігаються у фондах: Полтавського краєзнавчого музею (1940 р.); наукових фондах Інституту археології НАН України (1953 р.); Історико-культурного заповідника «Більськ» (1999 та 2004 рр.).
Іконографічні матеріали	Іконографічні матеріали відсутні.
Архівні матеріали	Титенко Г.Т. Отчет о работе Ворсклинского отряда Средне-Днепровской экспедиции ИА АН УССР за 1953 г. (выписки).— Київ, 1954 // НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 1. — Арк. 14. Супруненко О.Б., Гейко А.В., Коваленко О.В., Кулатова І.М., Мироненко К.М., Сапегін С.В. Звіт про археологічні розвідки по трасі проходження конденсатопроводу Більськ – Головні споруди «Солоха» – УСК «Селещина» на території Диканського, Зінківського, Котелевського, Машівського та Полтавського районів Полтавської області в 1999 р. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1999/68«б»; НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 231. — Арк. 32-37. Шерстюк В.В., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Звіт про археологічні обстеження території Диканського району з підготовки археологічної частини тому „Зводу пам'яток історії та культури” по Полтавській області у 2004 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 430. — Арк. 31-36. — Рис. 2:21; 32-41.
Бібліографічні та картографічні матеріали	Карта: в 1 дюйме 3 версты. — Ряд XXIII. Лист 13. Губ. Полтавской и Харьковской / Строющаяся жел. дор. нанесена схематически. — Москва: Литогр. Картографического Отдела Корпуса Военных Топографов, печатано в сентябрі 1920 г. // НА ЦОДПА. — Ф. 7 к/м. — Спр. 15. — Арк. 2. Ляскоронский В.Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр.Псла и Ворсклы // Тр. XIII Археологического съезда. — Москва: изд. Москов. археол. общ-ва, 1907. — Т.І. — С. 185-186. — Рис. 39. Ляпушкин И.И. Археологические памятники эпохи железа в бассейне среднего течения р. Ворсклы (гор. Полтава — с. Бельск) // КСИИМК. — Москва-Ленинград: Изд-во АН СССР, 1947. — С. 124. — Рис. 52: 7; 53: 10. Карта: Х-41-65-А-а. — М 1:25 000 / Главное управление геодезии и картографии ГГК СССР. — Съёмка 1954 г. — 13-Х-65 г. Ляпушкин И.И. Днепровское Лесостепное Левобережье в эпоху железа: (Археологические разыскания о времени заселения Левобережья славянами) // МИА. — Москва-Ленинград: Изд-во АН СССР, 1961. — № 104. — С. 135. — № 107. Археологічні пам'ятки Української РСР: Короткий список. — Київ: Наук. думка, 1966. — С. 268. Ковпаненко Г.Т. Племена скіфського часу на Ворсклі. — Київ: Наук. думка, 1967. — С. 15. — Рис. 1: 38.

	План землекористування Полтавської птахофабрики Диканського району Полтавської обл. УРСР. — М 1:25 000. — 1971 р. // НА ЦОДПА. — Ф. 7 к/м. — Спр. 52. — Арк. 14. Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. — Київ: Наук. думка, 1982. — С. 48. Шрамко Б.А. Бельське городище скифської епохи (город Гелон). — Київ: Наук. думка, 1987. — С. 21. — Рис. 1. Карта: Диканька. — М-36-82. — М 1:100 000. — Київ: Военно-топографическая фабрика, 1992. Супруненко О.Б. Стасівське городище скіфських часів // Полтавський вісник. — м. Полтава. — 1994. — 27 серпня. — С. 5. Ляскоронський Василь. Городища, кургани і довгі (змієві) вали за течією рр. Псла і Ворскли. — Вид. 2-е репр., доп. / Підг. до друку, комент., доп. Супруненко О.Б. — Полтава: Археологія, 1995. — С. 33-34, 51. Супруненко О.Б., Гейко А.В., Кулатова І.М. Городище скіфського часу в с. Стасі у Середньому Поворсклі (попереднє повідомлення) // Археологічний літопис Лівобережної України. — Полтава: Археологія, 1999. — № 2 (6). — С. 14-18. Шерстюк В.В. Меч з округи Стасівського городища на Ворсклі // Там само. — Полтава: Археологія, 2005. — № 1-2 (17-18). — С. 9. Шерстюк В.В., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Розвідки в Диканському районі на Полтавщині // Археологічні дослідження в Україні 2004-2005 рр. — Київ-Запоріжжя: Дике поле, 2006. — Вип. 8. — С. 54-55. Кулатова І.М., Супруненко О.Б., Шерстюк В.В. Археологічний комплекс Стасі I, ур. Вергузівка (Вали) // Звід пам'яток історії та культури України. Полтавська область: Диканський район / Упоряди., наук. редактор В.О. Мокляк. — Полтава: АСМІ, 2011. — С. 236-241, 306., 310.
--	---

19. До паспорта додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Городище та селище Стасі I. Карта розташування комплексу (основа: Диканька. М-36-82. М 1:100 000. — Київ: Военно-топографическая фабрика, 1992).	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище та селище Стасі I. Карто-схема комплексу (основа: Х-41-65-А-а. М 1:25 000. — ГУГК ГГК СРСР. — Съемка 1954 г. 13-Х-65 г.).	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище та селище Стасі I. Вигляд комплексу на космічному фотознімку (програма «Google Earth 5.2.1. 1588»).	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище та селище Стасі I. Схематичний план розташування комплексу.	1	2011	Менчинська Т.В., Шерстюк В.В.
Городище та селище Стасі I. Генеральний план комплексу.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище Стасі I. Загальний вигляд головної фортифікаційної лінії	1	2011	Супруненко О.Б.

городища. З північного заходу.			
Городище Стасі І. Ділянка головної фортифікаційної лінії. З північного заходу.	1	2011	Супруненко О.Б.
Городище Стасі І. Котлован заплилого рову. З південного заходу.	1	2011	Супруненко О.Б.
Городище Стасі І. Південно-західна ділянка головної фортифікаційної лінії. З південного сходу.	1	2011	Супруненко О.Б.
Городище Стасі І. Рештки руйнувань поверхні городища цегельним заводом сер. ХХ ст. Із заходу.	2	2011	Супруненко О.Б.
Городище Стасі І. Ділянка ескарпованого схилу північної частини городища. Із заходу-північного заходу.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище Стасі І. Ескарпи та їх основа в північній частині городища. З південного заходу.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище Стасі І. Вал і рів допоміжної фортифікаційної споруди у північно-східній частині городища. З півдня.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище Стасі І. Вал і рів допоміжної фортифікаційної споруди у східній частині городища. З півдня.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище та селище Стасі І. Ділянка сучасного узвозу-спуску до р. Ворскли поза межами комплексу, з ймовірними фортифікаційними об'єктами. З півночі.	1	2012	Шерстюк В.В.
Городище Стасі І. Центральна частина майданчика городища із зольниками. З південного сходу.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище та селище Стасі І. Вигляд на місце можливого розміщення східної (не збереженої) частини валу городища (1), на задньому плані — селище (2-3). З північного заходу.	1	2011	Супруненко О.Б.
Селище городища Стасі І. Південна частина, із зольником. З північного заходу.	1	2011	Шерстюк В.В.
Городище Стасі І. Уламки кераміки скіфського часу.	1	1999	Супруненко О.Б., Гейко А.В., Кулатова І.М., Мироненко К.М.
Городище Стасі І. Окремі знахідки з території городища.	1	1999	Супруненко О.Б., Гейко А.В., Мироненко К.М.
Селище городища Стасі І. Профіль дослідженої господарської ями на східному краю поселення.	1	1999	Супруненко О.Б., Гейко А.В., Кулатова І.М., Мироненко К.М.

Городище та селище Стасі І. Індивідуальні знахідки з розвідок 2004 р.	1	2004	Шерстюк В.В., Супруненко О.Б.
Округа городища та селище Стасі І. Меч. Залізо.	1	2005	Шерстюк В.В.

Паспорт склали:

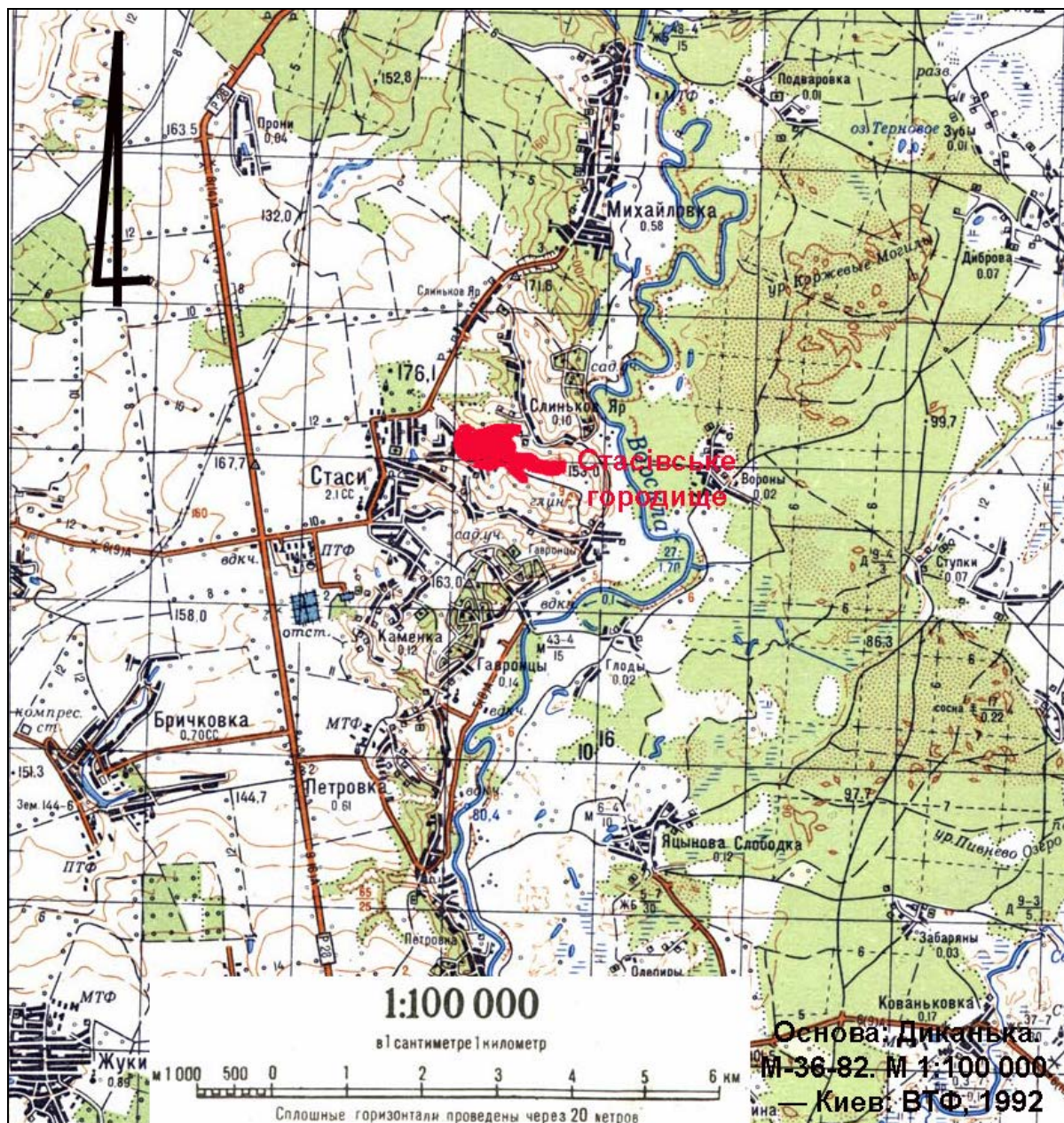
Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Завідуючий відділом археології раннього залізного віку Інституту археології НАН України	доктор історичних наук, професор	С.А. Скорий		14.12.2010
Заступник директора ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України по Полтавській обл., заслужений працівник культури України	кандидат історичних наук, старший науковий співробітник	О.Б. Супруненко		14.12.2010
Науковий співробітник ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України	магістр історії	В.В. Шерстюк		14.12.2010

Керівник органу охорони культурної спадщини —
Начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації

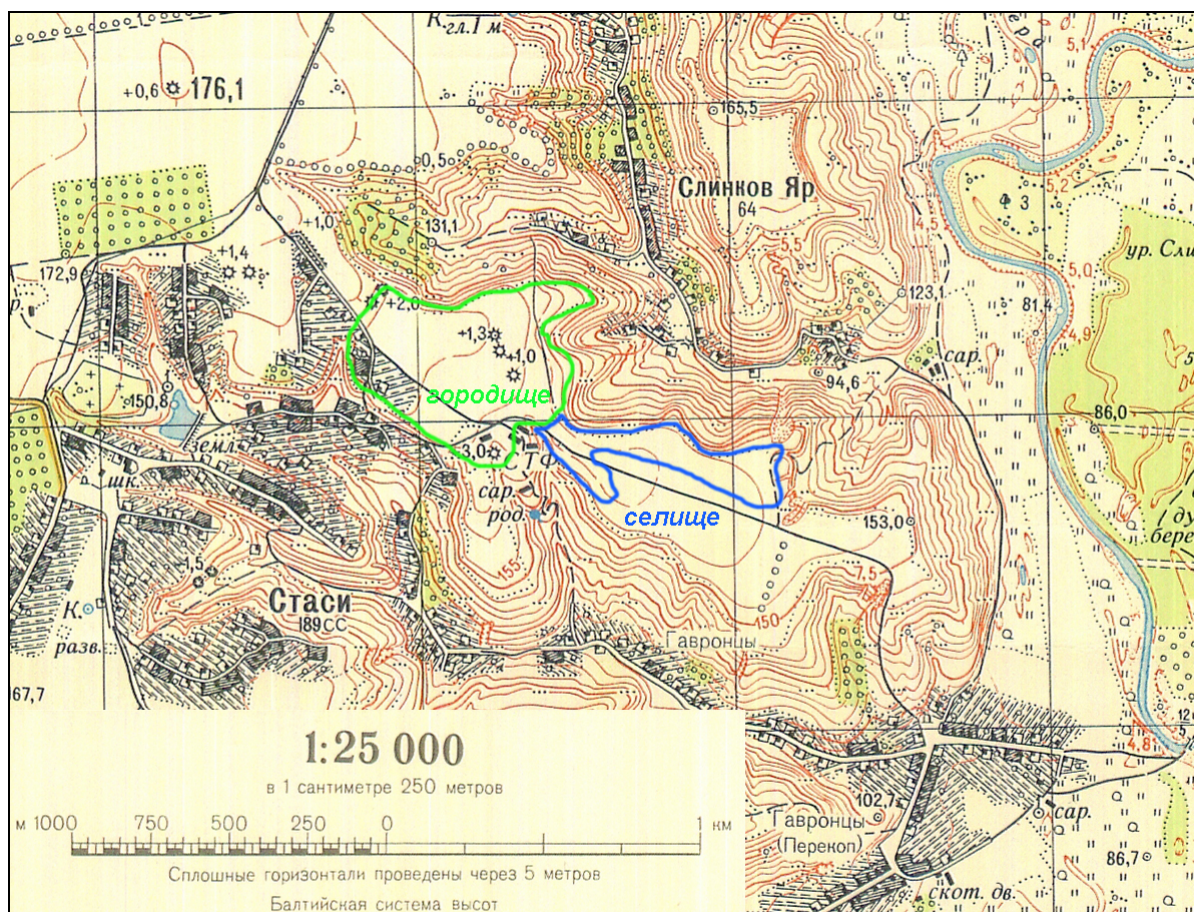
Г.І. Фасій

(ініціали, прізвище, підпис, печатка)

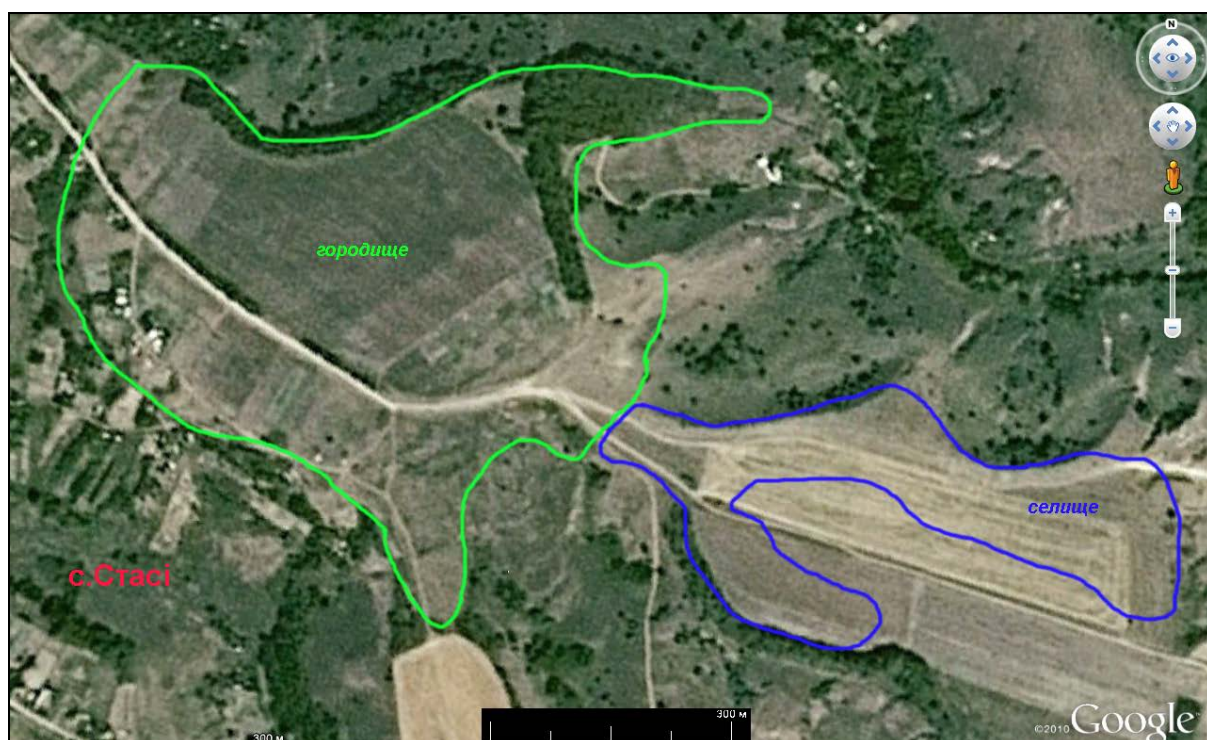
Ілюстрації

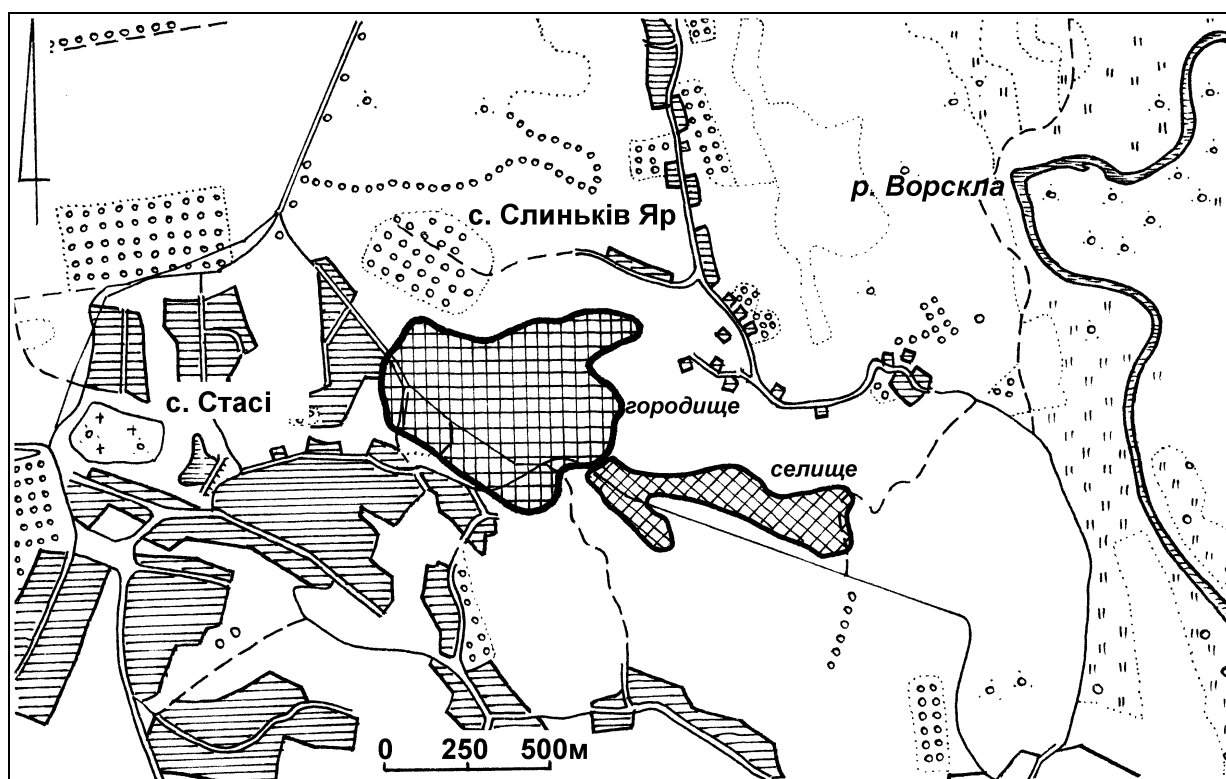
1. Городище та селище Стасі I. Карта розташування комплексу
(основа: Диканька. М-36-82. М 1:100 000. — Киев:
Военно-топографическая фабрика, 1992).

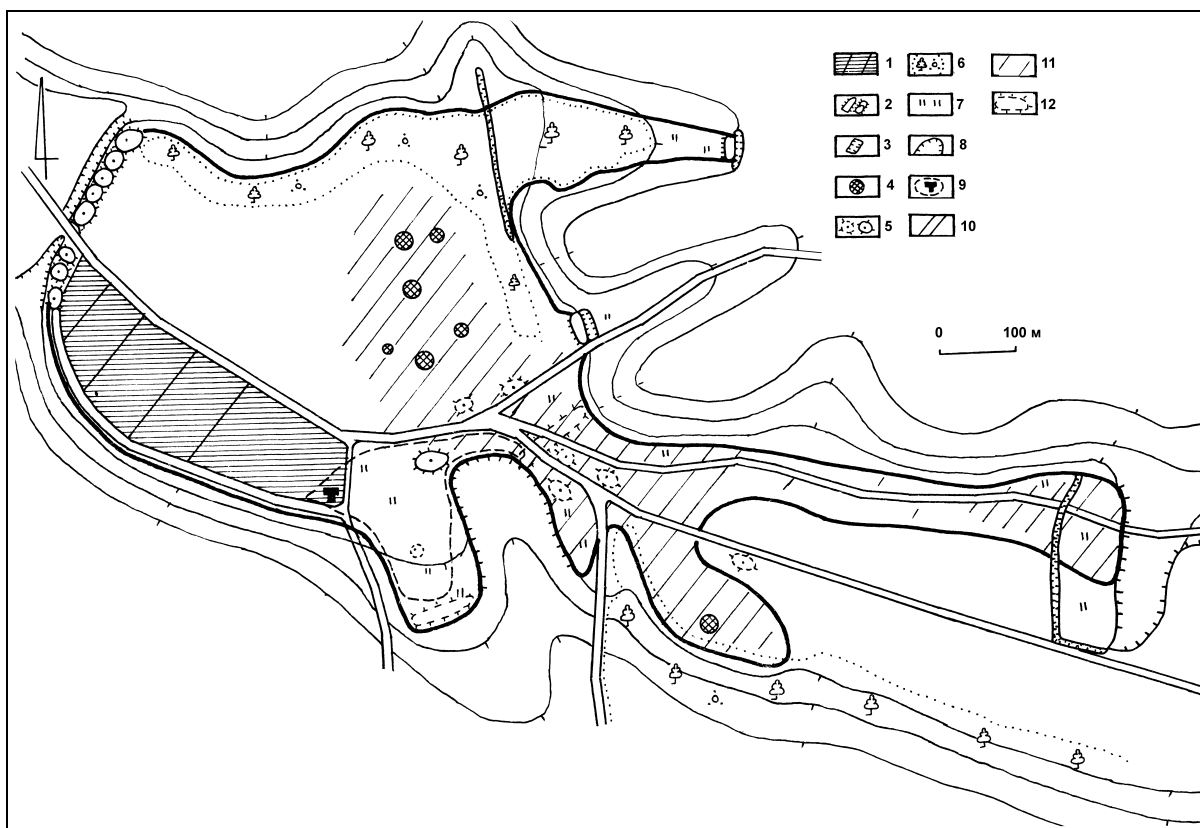
2. Городище та селище Стасі І. Картосхема комплексу
(основа: X-41-65-А-а. М 1:25 000. — Главн. управл. геодез. и картогр. ГТК СССР. — Съемка 1954 г. 13-X-65 г.).

**3. Городище та селище Стасі I. Вигляд комплексу
на космічному фотознімку
(програма «Google Earth 5.2.1. 1588»).**

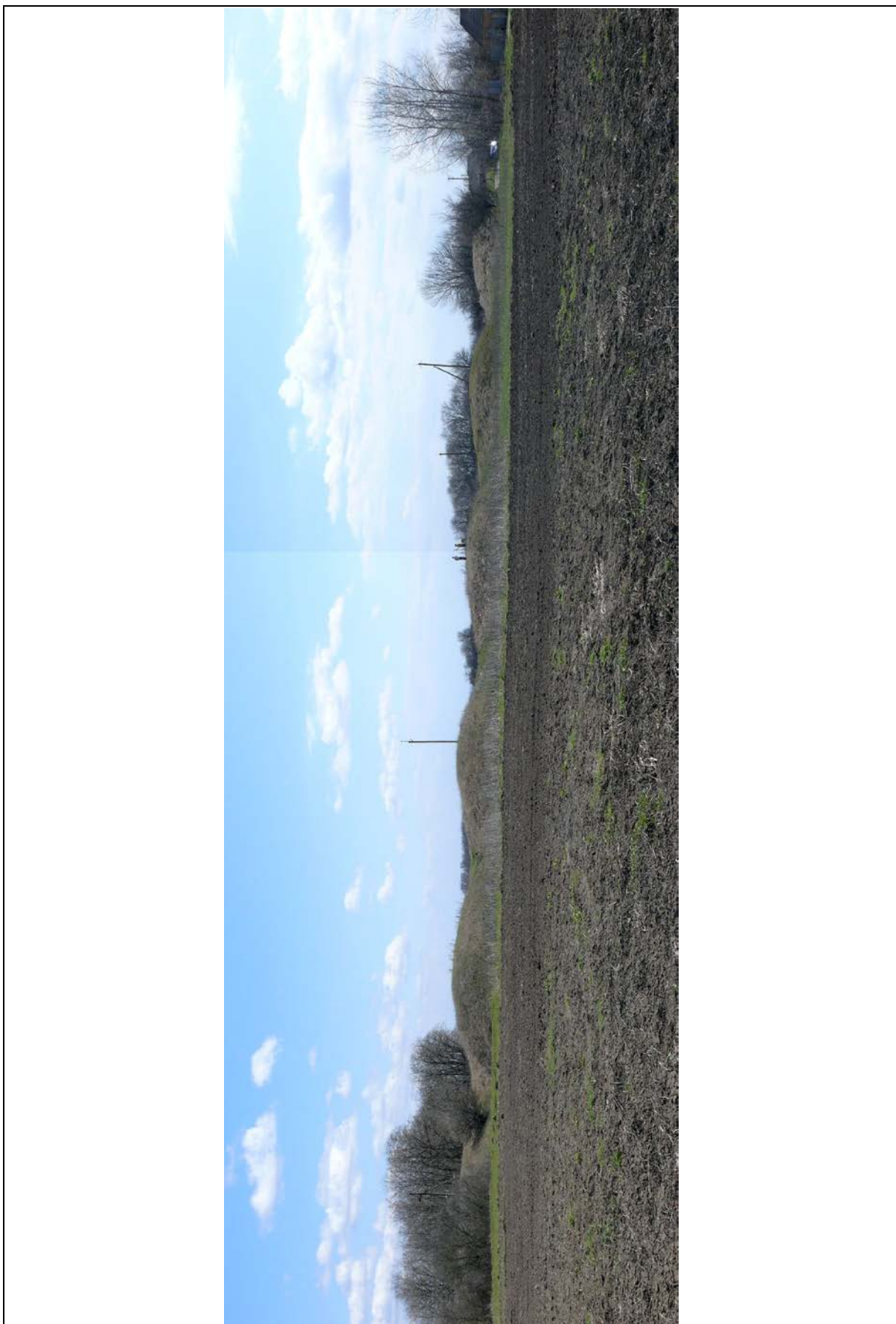

4. Городище та селище Стасі I. Схематичний план
місця розташування комплексу.

5. Городище та селище Стасі I. Генеральний план комплексу.

Умовні позначення: 1 – масив забудови села; 2 – вали та рови; 3 – котловани, заглибини; 4 – зольники; 5 – рештки хатищ і споруд нового та новітнього часу; 6 – лісові і чагарникові масиви; 7 – луки, задерновані ділянки; 8 – яри, обриви; 9 – межі виробничої господарської забудови та водонапірна вежа; 10 – ґрунтові дороги; 11 – ділянки з максимальною насиченістю культурних нашарувань; 12 – ділянки ймовірного розміщення фортифікаційних споруд.

6. Городище Стасі І. Загальний вигляд головної фортифікаційної лінії городища. *З північного заходу.*

7. Городище Стасі І. Ділянка головної фортифікаційної лінії (північно-західна частина). *З північного заходу.*

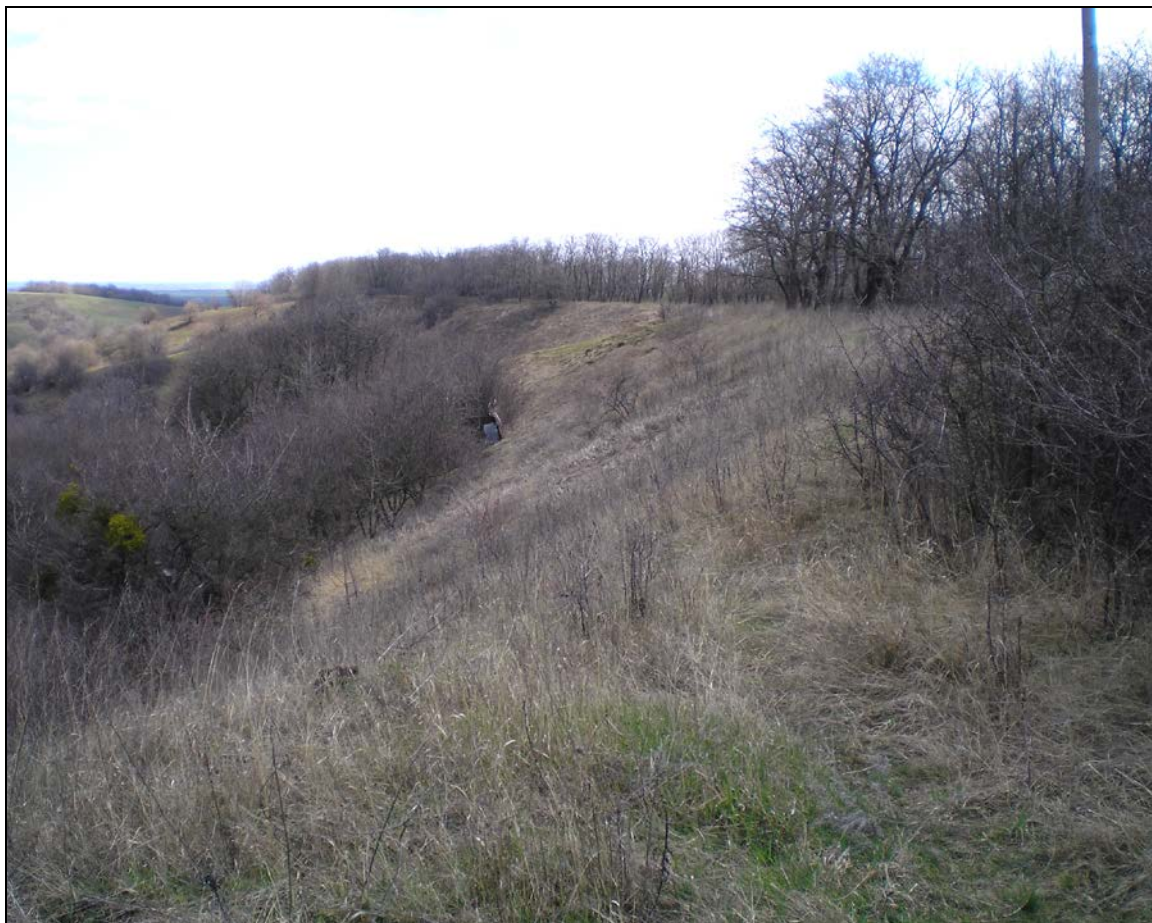
8. Городище Стасі І. Котлован заплилого рову (північно-західна частина). *З південного заходу.*

9. Городище Стасі І. Південно-західна ділянка укріплень городища.
З південного сходу.

10-11. Городище Стасі І. Рештки руйнувань поверхні городища
цегельним заводом сер. XX ст. *Із заходу.*

12. Городище Стасі І. Ділянка ескарпованого схилу північної частини городища. *Із заходу-північного заходу.*

13. Городище Стасі І. Ескарпи та їх основа у північній частині городища. *З південного заходу.*

14. Городище Стасі І. Вал і рів допоміжної фортифікаційної споруди у північно-східній частині городища. *З півдня.*

15. Городище Стасі І. Вал та рів допоміжної фортифікаційної споруди у східній частині городища (зверху). *З півдня.*

16. Городище та селище Стасі І. Ділянка сучасного узвозу-спуску до р. Ворскла поза межами комплексу, з можливими фортифікаційними об'єктами. *З півночі.*

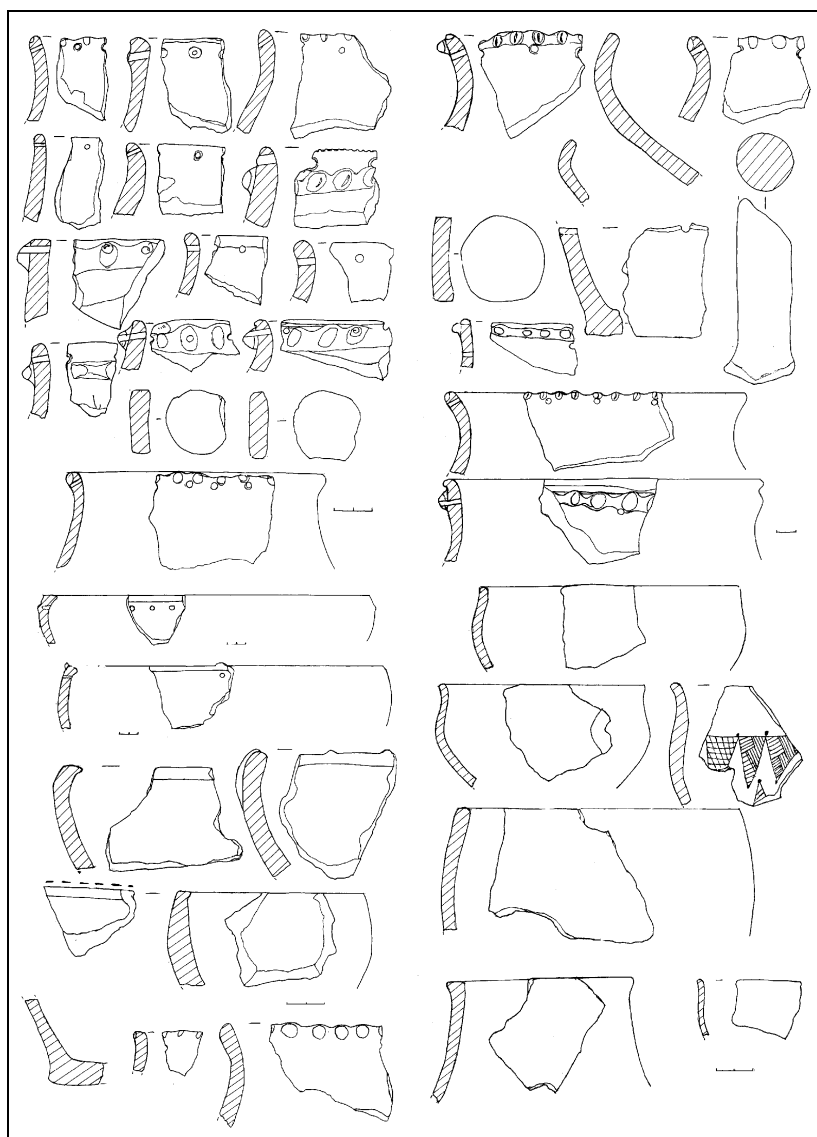
17. Городище Стасі І. Центральна частина майданчика городища із зольниками. *З південного сходу.*

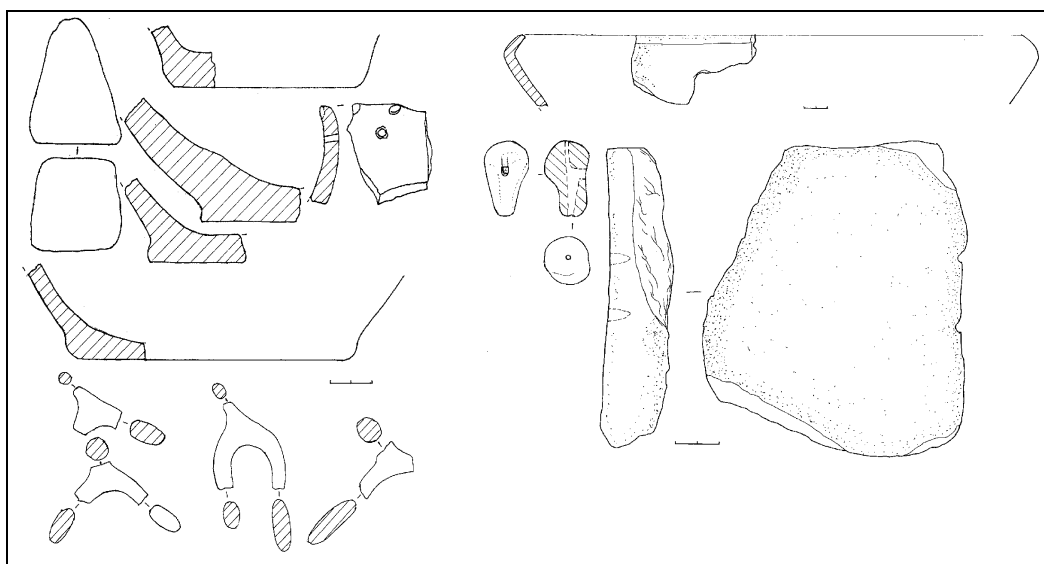
18. Городище та селище Стасі I. Вигляд на місце можливого розміщення східної (не збереженої) частини валу городища (1), на задньому плані — селище (2-3). *З північного заходу.*

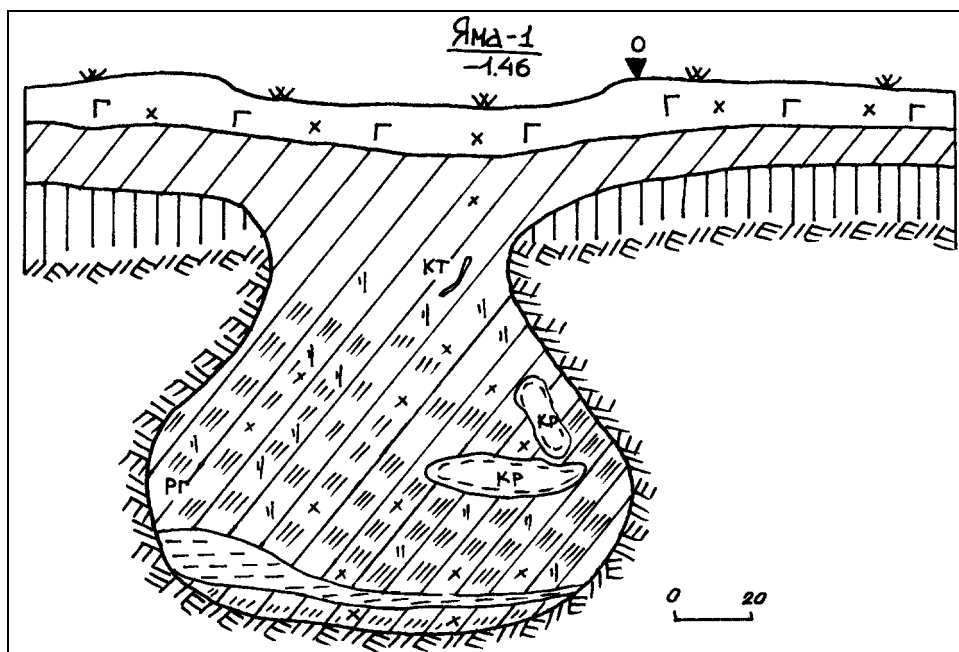
19. Селище городища Стасі I. Південна частина селища, із зольником. *З північного заходу.*

20. Городище Стасі I. Уламки кераміки скіфського часу.

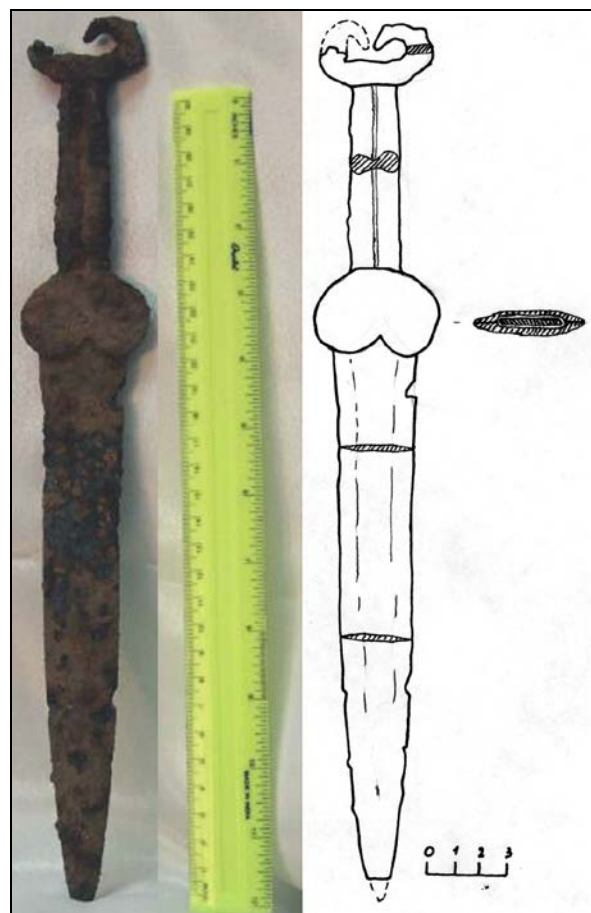
21. Городище Стасі I. Окремі знахідки з території городища (кераміка, камінь).

22. Селище городища Стасі I. Профіль дослідженої господарської ями на східному краю поселення. 1999 р.

23. Городище та селище Стасі I. Індивідуальні знахідки, розвідка 2004 р. (кераміка, залізо).

24. Округа городища Стасі I. Меч (залізо).